

Jekamba nindisik Pol yanga Korinik lندانjik or kayeri

¹ An Pol, aposel Kraisi Jisashi anira. Avui Wasilaka an aposelik a nakmba or hishihi orhinjik anin aposelik kamari ri. Timoti or nakrem Jisasin shi hishindiyananda ma or nga shi lihi jekamba kason jirnjik amu kayenduwa. Jir sios Avui Wasilakahi yanga Korinik linda nga jir Jisasi Kraisi hishindiyananda ma amber ol provins Akaiak linda nga jirnjik amu kayenduwa. ² Avui Wasilaka nihi nga Wasilaka nihi Jisasi Kraisi nga waprupshi frihi nga waphimbiji frihi nga fri halashinak jihik si nashinak ji lika.

Pol Avui Wasilakan armesarmek or mbari

³ Nir hi Avui Wasilakahin ni hausimbausika. Or Wasilaka nihi Jisasi Kraisi avoko orhi ria. Or manjik or holoho armek unda tontlo ria. Unda osik nomorawun kishanda ma ondon or jelyashiwak wavu lihi si mbornawak jipjip linda lira.

⁴ Nir nga erem. Os nomorawu apsham apshamhi nihik li talawa wolo wavu nihin or jelyaha or mbornashiwak jip nimu linduwa. Unda osik nir nga erema. Nomorawu ol mahik li talawa wolo os Avui Wasilaka nirin or jelyanda hom lirin ni jelyashiwak olmu jip linduwa. ⁵ Os Kraisi nomorawun or kishari hom, orin ni tiyanda nombo nihi orok nomorawu warje mende nga nihik si talanak ni kisha nahi, Kraisi nirnjik or

mбанак Авуй Вasilaka авак нирин warje mende nga jelyakwa ri. ⁶ Nomorawun ni kishanda nombo nihi oso jirin si jelyashiwak Avui Wasilaka jirin or jivinashiwak jimu linduwa. Jirin ni jelyakmbaha Avui Wasilaka ormu nirin jelyanduwa. Erem jirin ni jelyashinak jir nga авак kwambuk ji sitambanaha nomorawu os ni kishanda himin ji kishakmbahan. ⁷ Nomorawu os nihik talanda himi osmu jirik talawak jimu kishanduwa. Uwak Avui Wasilaka nirin or jelyanda hom jirin or jelyashiwak wavu jihi si mbornashiwak jippip jimu linduwa. Uwa osik nir ni hishiwa ermба ermbak kwambuk sitambanakwa jir.

⁸ Jisasin hishindiyanda ma jirin, ji misi. Os provins Esiak ni liri wolo nomorawu wasilaka mende nihik si talahandan ji hishika. Nomorawu oso nirin si kishashirik nir mbeek nomorawu oson ni kishandahik ni nari ambu nir. Ushirik ni hakuri mendek ni nari nir. ⁹ Ome sira, wavu yoko nihi ni hakurik ni hishiri nir. Erem ni hishihi nimu mbara, ♦ Nihinjik mberem ni undahi ambu nir, Avui Wasilaka nom or mbawak ma ol hahanda indik usahandahi lir. Uwa osik or nirin jelyakwa ri. ♦ ¹⁰ Angop ni hakuri mendek ni nari nir. Hako Avui Wasilaka nirin or jelyashirik mbeek ni hari ambu nir. Erem or uhunda osik ter nga kumak nga ermба ermbak nirin jelyakwa ri, karem nimu hishinduwa. ¹¹ Jir авак nirnjik Avui Wasilakan ji sawenak os nirnjik ji sawewan or misihi авак nirin or jelyaka. Ushinak ma mushak авак os nirin or jelyawa nombon li heyeye orin armesarmek li mbaka. Mberem ushiwak? Ma

mushak Avui Wasilakan li sawewak or misihi nirin jelyanda ri.

Pol mbeek haimba handambanda mashin yanga Korinik linda ondon saweri ambu ri

¹² Angop ji heyenda nir. Nir nombo warna indinga Avui Wasilakahi os ni tiyakmbaha or mbahandan ni tiyanda nir. Waprupshi orhi nihik si nashindak lerawun nimu landuwa. Mbeek hishiyarinda misambik fehen ni tiyaha lerawun ni landa ambu nir. Os jir nga ni liri wolo nga yanga anandik ni yari wolo nga nombo warna oso nom ni tiyayandari nir. Uhunda oson ni rupshi mendehe jirin nimu sawenduwa. ¹³ Os jirnjik jekamban a kayewa mbeek tlowantlok nanda mashin a kayenda ambu nir, wahau. Mashi os ji heyekrahakorokwak a hishiwa ambek a kayenda nir. Karem a hishihi amu kayenduwa. Unak ji heyeye an nombo wornan a tiyanda, karem ji heyekrahakorokmbahan. ¹⁴ Ter wawu nihi jivik si nandan mbeek kas ji yarirakowa ambu sir. Hako kumak Wasilaka Jisas indik or tawa wolo, mbele mbele amber avak krahak ji heyeye ji yarirakokwa lir. Uhu warje mende nga nirin ji rupshihi hi nihin hauowekwa jir, os jirin ni rupshihi hi jihin ni hauowenda hom.

¹⁵⁻¹⁶ Karem a hishihi jihik a takmba amu hishira. Jir nirin ji lafaumbafawu jelya mendenda jir. Unda osik jirin a ta heyeshihikop provins Masedoniak a ikurik amu hishira. Ushihi hovok Masedonian a halaha indik a raha jirin a heyeshihi nom provins Judiak a ikmbaha amu

hishira. Os Judiak a ikuri wolo jirin a mbanak anin ji jelyashinak a i, karem a hishiri nir. Erem a uhu hindi frijip jirin a ta heyehe jirin a jelyanak wavu jihi si mbornakmba na hishiri nir. ¹⁷ Hako os jihik a takurik a mbari mbeek a tari ambu. Unda osik las avak karem ji hishinan, ♦ Os or takwak or mbawa mbeek tanda ambu ri. Or men mashimbakop mbanda ri, os ma misambik fehe li mbanda hom, ♦ karem ji hishinan. ¹⁸ Las avak jirin a mbafirimbow, karem ji hishinan. Avui Wasilaka mashi orhi omek nanda sir. Os or mbawa hom er unda ri. Unda hom an omek a mbanda nir. ¹⁹ An nga Sailas fre Timoti nga jihi nindik mashi Jisas Kraishin ni sawenda nir. Jikisi Avui Wasilakahi oto er nga mashi ome nom mbanda ri. Uhu os or mbawa hom er unda ri. ²⁰ Avui Wasilaka mbele mbele os or ukmbaha mas or mbahandari amber Kraish or tari wolok omek nari sir. Unda osik Avui Wasilakahi mashin ni misiwa wolo hi Kraishik, ♦ Omendinga sira, ♦ karem ni mbanda nir. Uhu hi Avui Wasilakahin ni hauowenda nir. ²¹ Urik Avui Wasilaka nir nga jir nga Kraish nga kwambuk ni sikmbaha kamari ri. ²² Or ma fle lihin li jinyimambla unda hom Masikome orhik nirin erem uri ria. Masikome orhi os masmas wavu nihik or oweri oso osmu mukunduwa, kumak nirin armek or ukmba nor mbahanda hom erem or ukwa nir.

Pol mbeek kolok Korinik iri ambu ri

²³ Avui Wasilaka or heyewak omek amu mbanduwa. Os kolok a tarikop jirin a ngriaaha na jiri jir. Karem a hishihi mbeek kolok jihik a rari

ambu nir. ²⁴ Nir mbeek os Jisasin ji hishindiyananda nombo jihi oson ni heyehe, ♦ Nir sishiwak sinda jir, ♦ karem ni mbanda ambu nir, wahau. Os Jisasin ji hishindiyananda nombo jihi angop jihinjik ji hishihi ji sitambananda sir. Unda osik nir jir nga nakrem lerawun ni lanak ji rupshikmba nimu hishinduwa.

2

¹ Las avak kolok a ta heyenak kavakava os ji unda jihi oso er si nanak a heyehe a mbanak ji halana ambu nahi, avak a mbanak sunguwavu jihi indik kavak si nanda ngashi. Karem a hishihi mbeek jirin kolok a ra heyeri ambu nir. ² Os erem a unak wavu jihi kavak si na nahi, lawe mende avak unak wavu anhi rupshiku? Wa jirina. ³ Las avak kavakava jihi er si nanak kolok a ra heyenak wavu anhi kavak si nanda ngashi, karem a mbaha jekamban masmas a kaye amu ormbera. Unak ji heyehe kavakava jihin ji halaha ji rupshikmbahan. Mberem ushiwak? Os mbele las ji rupshiwa, an er nga a rupshinda nir. ⁴ Ome sira, mas jirnjik jekamban a kayeri wolo wavu anhi kavak si narik jirnjik a tlaha na holori nir. Hako jekamba oson a kayeri mbeek wavu jihi kavak si nakmbaha na kayeri ambu sir, wahau. Jirin wapnuku anhi a owenda osik a kayeshinak ji heyekmbaha amu kayera.

Korinik linda ma jirin, ma or kavakavan uhunda oto os wavu orhin or tormble nahi, indik ji waphimbiji lika

⁵ Ma oto^{2:5} mbeek wavu anhi nom or urik kavak nari ambu sir. Wavu jihi amber er nga nor urik kavak nari sir. Hako mbeek an mashi kava menden orin a mbakwak a hishiwa ambu nir, wahau. Wa, a mbakwa karem, jir amber nembes jihi lal or urik wavu jihi kavak nari sir. ⁶ Jir matar orin ji mbashirik os nakrem ji lotu undarin or halaha hikriyok or layi linda oso ambehoma. ⁷ Ter orin karem ji saweka, ◆Kavakava os mi unda oso Avui Wasilaka angop or laha ermbewa sir. Uwa osik nir nga kavakava mi undan indik ni mbakwa ambu nir. Am nawa kava sir, ◆karem orin ji mbaha or nga ji waphimbijih orin ji jelyashinak indik Avui Wasilakahik or taka. Las avak ji halashinak nambek or lihi wavu orhi kavak si nanak Avui Wasilakahik indik or takwan or halanda ngashi. ⁸ Uwa osik jirin a sawekwa karem. Os orin wapnuku jihik ji owenda nombo jihin ji mukunak or heyeka. ⁹ Jekamba mas a kayeri oso jirin a heimaheyekurik a kayeri sir. Mashi anhin am ji misihi tiyakundaj mo wahau? Karem a hishihi jekamba maifu oson jirnjik amu kayera. ¹⁰ Os ma lar kavakavan or uwan ji mba, ◆Kavakava os mi unda oso Avui Wasilaka angop or laha ermbewa osik nir er nga mbeek indik kavakava mihi oson ni hishihi ni mbakwa ambu nir, ◆karem ji mba nahi, an er nga os ji mbawa hom a mbakwa nir. Krais mbawa hom ma oton erem a uwa oso jirin si jelyashinak ma oto nga ji waphimbiji likmbaha na uwa sir. ¹¹ Mberem ushiwak ma oto nga ji waphimbiji

---

2:5 **2:5:** Ma or Pol mbari ma oto mashi orhi os 1 Korin sapta 5 orok nandak ji heye.

likmbaha a mbandu? Las avak Laulaka jirin or haimba handambashinak ma oton ji halashinak Laulakahi krahak or sinda ngashi. Laulaka man or haimba handambaha nombo apshamhik or laha inda nombo angop ni heyenda sir.

Pol Taitusin or heyekurik or hishiri mbeek or heyeri ambu

¹² Os mashi jivi Kraishin a sawekmbaha yanga Troasik a iri wolo Wasilaka nihi anin or jelyashirik lerawu oson a lari nir. ¹³ Hako nakrem Jiasin ni hishindiyaanda ma Taitusin orok a heyeri ambu osik wavu anhi kavak nari sir. Uri osik yanga Troasin a halaha orin a lasa ihi na heyekmbaha provins Masedoniak amu ira.

Aposel ondo Avui Wasilakahi kwambuk sitambananda lir

¹⁴ Ter Avui Wasilakan armesarmek amu mbanduwa. Mberem ushiwak? Kwambu orhik ni sitambanaha mashi Kraishin ni saweyanda nir. Uhu wutarin ni jitukrunda nir. Erem ni unda oso awun unda ma malakama lihin li tiya ihi wutarin li jitukrunda hom nanda sir. Uhu lerawu os mashi Avui Wasilakahin ni laha saweyanda oso mise amase kuvasahawak suwa si laha ermbewak yanga yangak si fru inda hom ni unda sir. Unda hom os Krai nirin or jivinahanda mashi oso osmu yanga yangak induwa. ¹⁵ Omendinga sira. Nir Krai nga nakrem ni sinda oso arme kuvasahanda hom ni nanda sir. Uwak Krai nirin Avui Wasilakan ormu ofa hom hawa. Ma ol

hevenik inda nombok sinda ondo nga ma ol hik inda nombok sinda ondo nga amber kuva oso si sahwak misinda lir. ¹⁶ Ma ol hik inda nombok sinda ondo li misiwa ma haha kuvayiwak si kuyasahawak li misinda hom li misinda sir. Unda osik mashi Jisashin kumasinda lir. Hako ma ol hevenik inda nombok sinda ondo li misiwa kuva oso jipjip linda nombok si tasawak li misinda hom li misinda sir. Unda osik mashi Jisashin rupshinda lir.

Lerawu os ni landa oso wasilaka mende sir. Hako ma lal kwambu lihinjik am lerawu os ni landa oso himin lakwak ji hishindal? Wahau.

¹⁷ Ma musha mende mashi Avui Wasilakahin li sawehe nombo orok yan landa lir. Hako nir, wahau. Nir mbeek os lir yan li landa hom ni landa ambu nir. Krai nir nga nakrem or sishiwak wawu namtaskop ni hishihi Avui Wasilakahi misokomek mashi orhin ni sawenda nir. Nir Avui Wasilaka mbashindak lerawu toson ni landa nir.

3

Nir aposel suma akri os Krai tivinda lerawu oson landa ma nira

¹ Nir nihinjik nir mbeek lerawu jivin ni landa, karem ni mbanda ambu nir, wahau. Uhu nir mbeek ma lal ni mbashinak, jekamba las nirnjik li kayehe li mba, ♦Ma tondo lerawu jivin landa ma lir,♦ karem li kayeshinak ni laha jirin ni mukukmbaha ni mbanda ambu nir, wahau. Uhu nir mbeek jirin ni silinak jekamba las nirnjik ji kayehe ji mba, ♦Ma tondo lerawu jivin landa ma

lir, ♦ karem ji kayeshinak ni laha ma anandin ni mukukmbaha ni mbanda ambu nir, wahau. Ma lal erem unda lir. Hako nir wahau. ² Nir lari lerawu orok jir Kraishi mak nari jir. Uwa osik jir jekamba os nirnjik ji kayehe ji mba, ♦ Pol le lerawu jivin landa lir, ♦ karem ji mbakwa hom jimu nanduwa. Nombo nombo os ji liyawa oso sunguwavu nir aposelhi os jimu mukuwak ma amber limu heyenduwa. Unda osik nir mbeek jekamba las nirnjik ji kayekmbaha ni mbakwa ambu nir. ³ Jir mu jekamba os Krai or kayenda hom nanduwa. Mberem ushiwak? Nir lari lerawu orok Kraishi mak nari jir. Mashi os or kayeri oso mbeek penik or kayeri ambu sir, wahau. Avui Wasilaka ermba ermbak linda oto or mbashirik Masikome orhi or kayeri sir. Mashi orhi oson or kayeri mbeek sunja ondok nembes, wahau. Hulaima nokopma sungu akome lihik or kayeri sir.

⁴ Mberem ushiwak karem a mbandu? Krai orhinjik nirin or kamashihindak lerawu oson ni landa nir. Uwa osik ni hishiwa, Avui Wasilakahi misokomek lerawu os ni lawa oso jivi indingak er nanda sir. ⁵ Hako nir mbeek nihinjik lerawu oson ni landahik ni nanda ambu nir. Avui Wasilaka nom kwambu orhin or hashihindak lerawu oson ni landa nir. ⁶ Uhu orhinjik nirin or mbashihindak nir suma akri os or tivihinda lerawu oson ni landa mak ni nanda nir. Suma akri os or tiviri oso lerawu Masikome Avui Wasilakahi sir. Mbeek Moseshi tavak lon or hahandari nombo orok or tiviri ambu sir, wahau. Lo oso kavakavan ni uhu

---

3:1: Ap 18:27; 2 Ko 5:12
31:33; Ese 36:26-27

3:2: 1 Ko 9:2

3:3: Kis 24:12; Jer

ni hakwa nombon kormbak mukunda sir. Hako Masikome Avui Wasilakahi ermba ermbak linda nombon mukunda ri.

⁷ Lo os mas Avui Wasilaka sunjak or kayehe Moseshi tavak or harik or larakari wolo, kwambu orhi er nga nor hashirik Moses fumunyava orhi er si ukruharashirik mbeek fumunyava orhin yawur li heyekurik nari ambu sir. Ji hishika. Lo os or hahandari oso mbeek ermba ermbak linnan nirin handahik nari ambu sir. Hako ukruharanda nga nari sir. Hako kwambu sihi oso lewas mendek nari sir. ⁸ Hako Masikome Avui Wasilakahi ermba ermbak linnan man handa ri. Uhu or uwak lerawu orhi oso lon tiyanda nombon si tikrihi kwambu nga si naha warje nga ukruharanda sir. ⁹ Lo os mas or hari oso kavakava os ni undan kormbak si mukushinak ni hakwan mbanda sir. Hako erem nanda lo oso ukruharanda nga nari sir. Hako Avui Wasilakahi misokomek ma warna mak ni nakurik or mbarik Masikome orhi lari lerawu oso kwambu Avui Wasilakahi nga si naha warje mende nga ukruharanda sir. ¹⁰ Avui Wasilaka suma akrin or tivih i ukruharandan or hari, warje mende nga si naha ukruharanda os suma masi os mas or tivih i nor hahandari oson tikriri sir. Unda osik suma masi ukruharanda sihi oso ter osmu mendek narakonduwa. ¹¹ Suma masi os nambek nakurik nari ambu oso ukruharanda nga nari sir. Hako kwambu sihi lewas mendek nari sir. Hako suma akri oso ermba ermbak er nakwa sir. Uhu ukruharanda sihi warje mende nga er nanda sir. Unda osik mbeek mendek nakwa ambu sir.

¹² Suma akri oso ermbak er nakwa sir, mbeek

mendek nakwa ambu sir. Karem ni hishinda osik korbak ni sawehe mbeek ni ajenda ambu nir. ¹³ Nir mbeek Moses fumunyava orhin koutakrik or arangondari hom ni unda ambu nir. Or fumunyava orhin or arangoshirik Israelik fehe ma ondo mbeek ukruharanda os orhik nandari oso mendek si nakurin heyeri ambu lir. ¹⁴ Uri osik lir mbeek suma masi kwambu sihi mendek si nakurin yawur hishihi krahakorori ambu lir. Erem nahanda osik ter wolo nga mashi os suma masihik nandan li ritim uwa wolo koutakri fumunyava lihin si arangohonda hom nanda lir. Ushiwak mbeek yarinda ambu lir. Hako os Kraisin li hishindiya nahi, armek yarikwa lir. ¹⁵ He, ter wolo nga ermba ermbak Israelik fehenda ondo mashi Moseshin li ritim uwa wolo misinda lir. Hako wavu lihi si fenjeshiwak li mbele mendehe mbeek yarinda ambu lir. Kwambu Avui Wasilakahi os mas Mosesin or hahandari oso mendek si nahandarin yarinda ambu lir. ¹⁶ Hako ma ol wavu lihin tormblehe Wasilakahik tawa ma ondo avak or unak yawur heyekrahakorokwa lir. ¹⁷ Wasilaka oto Masikome ria. Unda osik Avui Wasilaka Masikome oton nirin or hashindak os nimu heyenduwa, Avui Wasilaka nir nga linda ri, karem nimu heyenduwa. Uwa osik nir mbeek lo masi nirin si kupishishinak sihi siyok ni sikwa ambu nir, wahau. ¹⁸ Ter mbeek koutakri las nirin arangkokwa ambu sir. Uwa osik hulaima nokopma ukruharanda Wasilakahi os nihik nandan olmu heyenduwa. Masikome Wasilakahi nirin or ushiwak ermba ermbak or hom er ni

nanda nir. Nir ukngambayi hom ni nawak Avui Wasilaka ukruharanda orhi oso nihik si raha hulaima nokopmahik si iwak li heyenda sir.

4

Nir aposel Avui Wasilakahi lerawun landa ma nir

¹ Avui Wasilaka nirnjik or hishihi nirin or kamashihindak lerawu toson ni landa nir. Uhunda osik nomorawu nihik si talawa wolo mbeek ni halakwak ni hishinda ambu nir, wahau. ² Mbele mbele kava ma li wanyi li uyanda nombo ondo nir angop ni kumasihinda lir. Uhu mbeek man nombo kavak ni tolmbangonda ambu nir. Uhu mbeek Avui Wasilakahi mashin ni tolmbangoho ni sawenda ambu nir. Mashi omendinga nom korbak ni sawenda nir. Ushinak ma ol wavu lihi yarinda ondo avak li heyeye li mbaka, ♦ Ma tondo Avui Wasilaka or heyewa mashi ome nom sawenda lir, ♦ karem li mbaka. ³ Hako ma ol hik inda nombok sinda ma ondo os mashi jivi Jisashin ni sawewa mbeek yarinda ambu lir. ⁴ Laulaka, misambi toson sifasahanda ma oto ma misambik fehen olonda ri. Uhu ma ol mashi jivi Jisashin misindiyanda ambu ma ondo wavu lihin or tolo ambasishiwak lir mbeek mashi jivi Jisashi os kwambu nga si naha ukruharanda nombon si mukundan heyeyarinda ambu lir. Uhunda osik mbeek Kraisi Jisashin or Avui Wasilakan heimahanda ma oton heyekrahakoronda ambu lir.

⁵ Ji misi. Nir mbeek lerawu nihinjik ni landa mashin ni sawenda ambu nir. Mashi os ni

sawenda, ♦ Jisas Krais Wasilaka nihi ria, ♦ karem kormbak ni sawenda nir. Or mbashihindak jirnjik lerawun men landa mak nimu nanduwa.

⁶ Avui Wasilaka mas karem mbahandari ri, ♦ Halanak nirtle nirndum nanda mishi orok ukruharanda si talaka, ♦ karem mbahandari Avui Wasilaka oto ukruharanda orhi oson or halashihindak sunguwavu nihi krahak si nawak os nimu hishiyarinduwa, kwambu Avui Wasilakahi nga ukruharanda orhi nga Kraishik si narin.

⁷ Nir aposel mbeek kwambu nga ni nanda ambu nir. Nir awu pavi hom ni nanda nir. Hako kwambu Avui Wasilakahi nihik si nashihindak mashi orhin ni laha yanga yangak ni saweyanda nir. Unda oso osmu mbele mbele jiviwavin awu pavi nihi os jerek li uhunda orok ni wolonda hom nanduwa. Mberem ushiwak? Hulaima nokopma nirin li heyehe yarihi li mba, ♦ Kwambu wasilaka toso mbeek ma rondohi ambu sir. Oso Avui Wasilaka lirin or hahanda sir, ♦ karem li mbakmbahan. ⁸ Mbele mbele nomorawu amber nihik talanda sir. Uwak nir mbeek mbele las ni undahik ni nanda ambu nir, karem ni hishinda nir. Hako nomorawu ondo mbeek nirin ngisha arangondahi ambu lir. Nomorawu wasilaka nihik si talawak masikome nihi or tulu ishiwak mambalamba nom ni sinda nir. Hako wavu nihi mbeek ajeshiwak lerawu oson ni lakwan ni halanda ambu nir. ⁹ Ma nirin kavak nanda lir. Hako Avui Wasilaka mbeek nirin halanda ambu ri. Nirin li jiwak ni rakatukuyinda nir. Hako mbeek kavak ni nanda ambu nir. ¹⁰ Jisasin li mandingormendari hom nirin erem ukmba

unda lir. Hako Jisas indik or usahanda hom nirin erem or tolo larasa tuwushiwak jipjip ni siwak li heyehere karem mbanda lir; ♦Ma tondo Jisas lir nga nor lihi or jelyashiwak tol sindu.♦

¹¹ He, ter ni liwa lerawu Jisashin ni landa osik ma nirin ermbe ermbak li mandingormekwak unda lir. Hako os nirin erem li unda nombo orok ermbe ermbak linda Jisashi os nihik nanda oso avak kormbak si talanak li heyekwa sir.

¹² Nomorawun ni kishaha ni hakurik ni nari nombo orok jir ermbe ermbak lindan jimu lara.

¹³ Avui Wasilakahi jekambak karem li kayehendari sir; ♦An Avui Wasilakan a hishindiyananda osik mashi orhin kormbak a sawenda nir.♦ Karem li kayehendari sir. Nir nga erem, Jisasin ni hishindiyananda osik mashi orhin kormbak ni sawenda nir.

¹⁴ Avui Wasilaka Jisas Wasilaka nihin or mbarik indik usahari ri. Undari hom nir Jisasin hishindiyananda nir er nga nor mbanak indik ni usahakwa nir. Uhu nir nga jir nga nakrem Avui Wasilakahi misokomek ni sikwa nir, karem ni hishinda ona. Unda osik mashi orhin ni sawenda nir.

¹⁵ Os a mbawa karem. Mbele mbele nomorawu os nihik talanda oso jirin jelyanda sir. Unda nombo orok Avui Wasilaka waprupshi orhi si unak ma musha mende Kraishik takwa lir. Uhu Avui Wasilakan warje mende nga armesarmek li mbaha hi orhin hauowekwa lir.

Aposel ondo Jisasin hishindiyananda nombo orok kwambuk siri lir

¹⁶ Unda osik lerawu orhin ni lakwa mbeek ni kremangrenda ambu nir. Maome nihi kwambu sihi ermbak mendek nanaranda os te. Hako masakome yoko nihi ermbak kwambuk nanaranda sir. ¹⁷ Nomorawu os nihik talawak ni kishanda oso mbeek wasilaka mendek si naha nambek nakwa ambu sir, karem ni hishi ni kishaka. Mberem ushiwak? Erem ni kishandanak kumak Avui Wasilaka nga ukruharanda orhi orok ermba ermbak nakrem ni likwa nir. Ukruharanda oso er si naha wasilaka mendek si nashinak, nomorawu ter ni kishawa oso mendek nakwa sir. ¹⁸ Unda osik nir mbeek nomorawu os nihik talawak ni heyenda oson ni ajenda ambu nir. Nomorawu oso avak mendek nakwa sir. Hako mbele mbele jivi os kumak talanak ni heyekwa oson ni hishombashiowehe nimu nikishinduwa. Oso ter ni heyewa ambu sir. Hako os si talawa wolo mbeek mendek nakwa ambu sir, ermba ermbak nihik nakwa sir.

5

¹ Angop ni heyenda sir. Maome tos ter ni liwa osmu aka tos misambik fehek ni linda hom nimu linduwa. Unda aka oso avak kavak nakwa sir, os ni hawak maome nihi si kuvayinda hom. Hako aka las Avui Wasilaka nirnjik angop or ushihindak os hevenik sindu. Oso mbeek ma tavak li unda osik kavak nakwa ambu sir, ermbak er sikwa sir. ² Maome nihi misambik fehe osik nomorawun ni kishanda nir. Unda osik ter aka akri orok ni likwak nimu hishombashiowenduwa, os kowe akirin ni falekwak ni hishombashiowenda hom. ³ Mberem ushiwak? Os kowe akri

oson ni fale nahi, mbeek serembomba ni nakwa ambu nir. ⁴ Misambi torok ni liwa wolo maome nihi toso ni entlekoroho ni hishombashiowenda nir. Hako nir mbeek lewas ni hakmba ni hishinda ambu nir, wahau. Ni hishiwa karem. Ni ha namber maome akri hevenik fehe oso kowe akri hom ni falekmba ni hishinda nir. Erem si nanak ermba ermbak linda oso halanak kavak nakunda maome toson si oka. ⁵ Avui Wasilaka orhinjik maome akrin nirin or hakmbaha ma nirin or uri. Uhu ter Masikome orhin nirin or hashihindak ni heyeye os erem ni nakwa oso omek nakwa sir, karem nimu hishinduwa.

⁶ Os erem ni nakundan ni hishiowehe kwambuk ni sihi mbeek ni ajenda ambu nir. Hako maome tos kavak nakunda toso nga ni nawa wolo mbeek Wasilaka nga yanga orhi orok ni likwa ambu nir. ⁷ Uhu nir mbeek orin ni heyenda ambu nir, men orin ni hishiowehe nimu yanduwa. ⁸ Angop a mbawa sir. Nir kwambuk ni sihi mbeek ni ajenda ambu nir. Hako maome tos kavak nakunda toson ni halaha Wasilaka nga yanga orhik ni likwa jivi mende sir, karem nimu hishinduwa. ⁹ Hako mberem uwana. Tos ni liwa wolo nga os ni hawa wolo nga, Wasilaka nirin or heyeye wavu orhi jivik si nakmbaha ni hishihi orin ni tiyanda nir. ¹⁰ Mberem ushiwak? Kumak nir amber hom Krais nirin oweiweiheyekwa ora. Misambi torok ni liwa wolo os ni unda unda nihi jivi nga kava nga nor heyeye yombo yombok wasan hakwa ri.

Nir aposel lerawu nihi karem, man ni jelyashinak Avui Wasilakahik li taha kavakava

os li undan kormbak li sawenak or laha ermbekmbahan

¹¹ Krais nirin oweiweiheyekwa ri. Unda osik nir Wasilakan ni ajehe orhi siyok ni sinda nir. Unda osik nir nga man ni sawenak li raha orin li hishindiya orhi siyok li sikmbaha lerawu toson ni tantlemantlembuhu ni landa nir. Uwak Avui Wasilaka wawu os erem ni hishihi ni landa nombo nombo oso angop or heyetakonda sir. Hako nir ni hishiwa jir nga wawu os erem ni hishihi lerawu toson ni landan ji heyekmbaha nimu hishinduwa. ¹² Nir mbeek ♦Nir lerawu jivin ni landa ma nir,♦ karem jirin ni sawenda ambu nir. Hako mashi kason jirnjik ni kayeshinak nombo os ni tiyandan ji rupshikmbaha ni hishinda nir. Jir avak lerawu jivi tos ni landan ma ol ma anandi hi lihin li hauowekmbaha li hishihi lerawun landa ma ondon ji sawenak li misika. Erem nanda ma ondo os mashin li sawewa wolo men ma li heyekmbaha lerawu oson landa lir. ¹³ Nir os lerawu oson er ni lanak li heyeye li mba, ♦Ma tondo ambarambasinda lir,♦ karem li mba nahi, wa mberem uwana. Halanak erem li mbaka. Nir lerawu Avui Wasilakahin ni laha hi orhin ni hauowenda nir. Hako os nirin li heyeye li mba, ♦Ma tondo li hishiyarihi lerawun landa ma lir,♦ karem li mba nahi, wa oso jirin nimu jelyawa sir. ¹⁴ Krais ma amber wapnuku orhik or owehe ortonom kavakava li unda ondon or yoko ermbekurik lihi farniyik hari ora. Uri nombo orok lir amber or hahandari hom hari lir, karem ni hishinda nir. ¹⁵ Ortonom ma amber jelyakurik hari ri. Unda osik ter liwa ma halanak avak lihikop li hishihi li yandan li halaha os or mbahanda nombon li tiyaka. Or lihi farniyik or

haha indik usahari ri. Unda osik lerawu orhin nimu landuwa.

¹⁶ Unda osik ter nir mbeek ma misambik fehe man li oweioweiheyenda hom ni unda ambu nir. He, nir mas wolo ma misambik fehe ondo man li oweioweiheyenda hom nir Kraisin ni oweioweiheyehere karem ni mbandari nir, **◆**Ma oto mbeek Avui Wasilaka nirin or jivinakmbaha nor kamahanda ma ambu ri, **◆** karem ni mbandari nir. Hako ter mbeek erem ni mbanda ambu nir. ¹⁷ Uwa osik ma or Kraisin nga siwa ma oto angop Avui Wasilaka or ushiwak ma akrik nawa ri. Ushiwak nombo masi os mas or tiyandin or halaha ormu nombo akrik tiyanduwa.

¹⁸ Os ma akrik ni nanda nombo oso Avui Wasilaka uri sir. Mas wutari orhik ni nandari nir. Hako Kraisin fleya hom or naha nirnjik miandok or hashihindak Avui Wasilaka waplelena orhi mendek si nashihindak ter or nga jip nimu landuwa. Uwa osik ter nir nga ma ol Avui Wasilakan wutarik owenda ondon ni jelyashinak waplelena orhi mendek si nashinak jip li likmbaha lerawun nimu landuwa. ¹⁹ Nir mashi os ni sawenda karem. Avui Wasilaka Kraisin or mbashirik miandok or hari nombo orok ma nir or nga wutarik ni nandari oso osmu mendek nara. Uhu os kavakava orin ni undarin ormu yoko ermbera. Uhu nirin or mbashindak mashi orhin nimu sawenduwa. Unak waplelena orhi mendek si nanak ma ol or nga wutarik nanda ondo jip li likmbahan. ²⁰ Unda osik Kraisin nirin or kamashihindak orhi farniyik ni

---

5:15: Ro 14:7-8

5:17: Ro 8:1; Ga 6:15

5:18: Ro 5:10

5:19: Ro 3:23-25

sihi mashi orhin nimu sawenduwa. Mashi os ni sawenda oso Avui Wasilaka jirin kwambuk or sawekmbaha os or sauhawa hom ni sawenda nir. Mashi os ni sawenda oso Kraishi mashi sir. ♦Avui Wasilakahi wutarik nanda nombon ji halaha or nga ji waphimbiji lika,♦ karem ni sawenda nir. ²¹ Krais kavakavan undari ambu ri. Hako Avui Wasilaka nirin or jivinakurik kavakava nihi amber Kraishik or halashirik or kisha avishaha nihi farniyik miandok hari ri. Erem or uri nombo orok or nga masamtenjek ni naha Avui Wasilakahi misokomek ma worna mak nimu nanduwa.

6

Aposel lerawu oson li lari nomorawu wasilaka menden kishari lir

¹ Nir Avui Wasilaka nga lerawun ni landa osik jirin kwambu mendek nimu sawenduwa. Waprupshi Avui Wasilakahi os jirin or hahanda oson yawur ji hishihi ji lika. Las avak ji unak kavak si nanda ngashi. ² Avui Wasilaka karem mbahandari ri,

♦Os jirin armek a ukmbaha na mbahanda wolok si nawak jirin armek a unda nir. Os jirin a jivinakmbaha na mbahanda wolok si nawak jirin a jelyanda nir.♦ *Aisaia 49:8*
Karem mbahandari ri. Uwa osik ter Avui Wasilaka jirin armek or uhu jirin or jivinakmbaha or mbahanda wolok osmu nanduwa.

³ Nir nihinjik ni auheyehe lerawu jivin ni landa nir. Las avak musa las nihik si nanak li

heyehe Jiasin li hishindiyaanda nombon li halanda ngashi. ⁴ Avui Wasilakahi lerawu os ni landan ni mukunak li heye li mba, ◆Ma tondo Avui Wasilakahi lerawun landa ma lira,◆ karem li mbakmbaha ni hishinda nir. Uhu lerawu orhin ni landa osik nomorawu apsham apshamhi nihik si talawa wolo nga ma lal nirin kavak li nakmba uwa wolo nga kwambuk ni sitambanaha mbeek ni ajenda ambu nir. ⁵ Uwak nirin li wormblashihi nirin krawuk owenda lir. Uhu li tirsaha nirin jikmba unda lir. Nir lerawu havan ni lawak maome nihi kremangrehenda sir. Uhu niri mushak yawur ni suknyanda ambu nir. Uhu ermba ermbak erenghambar ni yanda nir.

⁶ Hako wavu nihi krahak si nashiwak ni hishiyarihi nombo worna Avui Wasilakahin ni tiyanda nir. Kolok ni waplelenanda ambu nir. Man armek ni unda nir. Masikome Avui Wasilakahi or nir nga sinda ri. Kwambu orhi nirin or hashiwak ma anandin ni hishihi lirin wapnuku nihik ni owenda nir. ⁷ Nir mashi omendinga nom ni sawenda nir. Kwambu Avui Wasilakahik lerawu orhin ni landa nir. Nombo wornan ni tiyanda oso osmu korme sayin tapmama yok ni toloho flesishin tava ashi yok ni toloho wutari nga ni anajinda hom nanduwa.

⁸ Ma lal hi nihin hauowenda lir. Hako ma lal li uwak hi nihi kavak nanda sir. Lal ma anandin, nir ma kava, karem sawenda lir. Hako lal ma anandin, nir ma jivi, karem sawenda lir. Hako nir lerawu os ni landa hulaima nokopman ni mukunak li heye li mba, ◆Ma tondo Avui Wasilakahi lerawun landa ma lira,◆ karem

li mbakmbaha lerawun ni landa nir. Lal ma anandin, nir mbafirimbanda ma, karem sawenda lir. Hako wahau. Nir mashi ome nom ni sawenda nir. ⁹ Nir Avui Wasilaka or heyewa hi nga ni naha lerawu orhin ni landa nir. Hako ma misambik fehe lir mbeek yawur nirin heyekrahakoronda ambu osik li heyewa nir hi ngashi ambu nir. Ma li heyewa nir ni hakwak ni nanda nir. Hako Avui Wasilaka or jelyashiwak jip ni linda nir. Ma li heyewa Avui Wasilaka nirin or tolo wornakmbaha nomorawun or hawak ni hakmba unda nir. Hako nomorawu oso mbeek nirin kavak nanda ambu sir. ¹⁰ Uhu li heyewa wavu nihi kavak si naw, karem mbanda lir. Hako nir ermba ermbak wavu nihi nga ni rupshinda nir. Erndakavak ni nawak heyenda lir. Hako nir mashi jivi Avui Wasilakahi nga ni naha ni saweshiwak ma mushak jip linda lir. Mbele mbele ni frungunda hom ni nawak heyenda lir. Hako nir mbele mbele amber nihik nanda lir.

¹¹ Korinik fehenda ma jirin, mbele mbele os wavu nihik nanda os nimu kormbak sawewak jimu misinduwa. Mbeek mbele las ni wanyiwa ambu sir. Nir jirin wapnuku nihi mendek ni owenda jir. ¹² Nir mbeek jirin wapmantlek ni owenda ambu nir. Hako jir nirin wapmantlek owenda jir. ¹³ Ter os avoko jikisin li sawenda hom jirin amu sawenduwa. Ushinak os jirin ni unda hom nirin wapnuku jihi mendek ji owekmbahan.

Maome nihi tempel aka Avui Wasilakahi sira

¹⁴ Nombo wornan tiyanda nga nombo kavan tiyanda nga frir apsham apsham nanda vri.

Ukruharanda mbeek nirtle nirndum nanda nga nakrem nanda ambu sir. Unda hom ma ol Jiasin tiyanda ambu ondo nombo lihi mbeek nombo jihi nga nakrem nanda ambu sir. Uwa osik ji auheye. Jir avak ma ol Jiasin tiyanda ambu ondo nga nakrem ji ananja liwa hala. ¹⁵ Kraiss mbeek Laulaka nga wavu namtaskop hishinda ambu ri, wahau. Unda hom Jiasin hishindiyaanda ma nga Jiasin hishindiyaanda ambu ma nga mbeek nakrem nanda ambu lir. ¹⁶ Nir mbeek ma tavak li unda godin ni laha Avui Wasilakahi akak ni owenda ambu nir. Nir tempel aka Avui Wasilaka or ermba ermbak linda orhi aka nir. Unda osik nir mbeek ma tavak li unda godin er nga ni tolonda ambu nir. Avui Wasilaka karem or mbahandari hom,

◆ An lir nga na lihi lir nga na yakwa nir. Uhu God lihik a nanak lir hulaima nokopma anhik nakwa lir. ◆ *Wok Pris 26:12*

¹⁷ Hovok Wasilaka or karem mbahandari ri,

◆ Ma ol kavakavan unda ondon ji halaha ji atamataweyaka. Uhu mbele mbele os kavak nandan ji tolowa ji hala. Ushinak avak jirin a rupshika. ◆ *Aisaia 52:11*

¹⁸ Hovok or karem mbahandari ri,

◆ An avui jihik a nanak jir jikistakisi anhik ji naka. An Wasilaka kwambu ngashi karem a mbanda nir. ◆ *Hosea 1:10*

7

¹ Ma jir ni rupshi mendenda jirin, ji misi. Nir angop Avui Wasilaka erem nirin armek or

ukmbaha nor mbahanda mashin ni tolonda nir. Unda osik mbele mbele kava maome nihin uwak kavak nanda nga masakomen uwak kavak nanda nga er ni tirna halaka. Uhu Avui Wasilakan ni ajehe orhi siyok ni sihi misokome orhik ma jivi indingak ni naka.

Korinik linda ondo wavun li tormbleshirik Pol lirin or rupshiri

² Jir wapnuku jihi mendek nirin ji oweka. Nir mbeek musa las nga mahik ni nanda ambu nir. Uhu nir mbeek man ni uwak Jiasin li hishindiyananda nombon halanda ambu lir. Nir mbeek ni haimba handambaha mahi mbele mbelen ni angrasolanda ambu nir. ³ Kas karem a mbawa kaso mbeek jir kavakavan ji uwa, karem jirin a mbakmbaha na mbawa ambu nir. Angop a sawewak ji misinda sir. Jirin nimu rupshi mendenduwa. Uwa osik os ni hawa mo os ni liwa, jirin wapnuku nihik ni owenda oso er nakwa sir. ⁴ Jirin a hishiwa karem. Jir masi anhin ji misihi nombo wornan tiyananda jir. Unda osik jirin amu rupshi mendenduwa. Jir sunguwavu anhin saumbornanda oja. Unda osik nomorawun a kishawa wolo nga jirin a hishihi wavu anhi warje nga a rupshinda jir.

⁵ Os Taitusin ni lasaha ni heyekurik ni ihi provins Masedoniak ni talari wolo mbeek yawurkawur ni liri ambu nir. Nomorawu apsham apshamhi nihik talari ola. Ma ol orok fehe nir nga ni anambli anamblarnarik wavu nihi ajeri sir. ⁶ Hako Avui Wasilaka ma ol nomorawu nga nawa man mbornanda ri. Uri

osik or halashirik Taitus or tarik ni heyehe wavu nihi osmu mbornara. ⁷ Hako nombo oso nom nembes. Os jir Taitusin ji saumbornandari mashin or ta nirin or sawerik ni misihi wavu nihi osmu er nga mbornara. Hako oso nom nembes. Os an jirin a ta heyekmbaha anin ji nikishinda nga, mashi os jekambak a kayeri oson ji heyehe mbele mbele kava os ji undanjik ji holmbangamayihinda mashi nga, anin wavu jihik ji owenda mashi nga, Taitus or sawerik a misihi amu rupshi mendenduwa.

⁸ Jekamba os mas a kayeri oso ji heyeri wavu jiji kandakar nga nambek kavak nari sir. Ushirik oson a misihi wavu anhi nga jirnjik a holori nir. Hako jekamba oson a kayeri jirin a jelyakmbaha na kayeri sir. Uri osik oson a holori ambu nir.

⁹ Wavu jiji angop ji tormbleshihindak ter jirin amu rupshinduwa. Mashi mas a kayerin ji heyeri wavu jiji kavak nari sir. Hako oso mbeek jirin kava indingak nari ambu sir. Erem ji nari nombo orok Avui Wasilaka jirin or tolo wornashirik wavu jihin jimu tormblera.

¹⁰ Erem nanda nombo orok Avui Wasilaka man or uwak mbele mbele kava os li undanjik li holmbangamayihi wavun tormblendanda lir. Uhu lirin or jivinashiwak jip linda lir. Hako ma misambik fehe Avui Wasilakan li kumasihi mbele mbele kavakavan li uhu mbeek ondonjik holmbangamayihinda ambu lir. Uhu lir mbeek wavun tormblendanda ambu lir. Unda osik lir men erem li li ihi hakwa lir. ¹¹ Armek ji hishika. Wavu jiji kavak nari nombo orok Avui Wasilaka or urik

wapjivi jihik tasari sir. Uhu mbele kava os jiji ambek ji urin anatolo wornari jir. Uhu ma or kavakavan uri oton ngriari jir. Uhu las avak mbele kava las jihik nawak Avui Wasilaka jirin kavak or nanda ngashi, karem ji hishihi ajenda jir. Uhu ma oton ji mbashirik jir nga nor lotu undarin halari ri. Uhu anin ji heyekwak jimu nikishinduwa. Erem ji uwa osmu nombo wornan ji tiyandan mukunduwa. ¹² Jekamba oson jirnjik a kayeri mbeek ma or kavakavan uhundari ma oton ji ngria sawekmbaha na kayeri ambu sir. Uhu mbeek ma or or urik kavak nari oton a hishihi na kayeri ambu sir, wahau. Jekamba oson na kayeri karem, jir nirin wavu jiji mendek ji owenda oso Avui Wasilakahi misokomek halanak kormbak si naka. Karem a hishihi amu kayera. ¹³ Os nirin wavu jihik ji owenda nombo orok wavu nihi jivik si nawak nimu rupshinduwa.

Uhu Taitusin armek ji urik wavu orhi si mbornari oson ni misihi er nga nimu rupshi mendenduwa. ¹⁴ Nombo os ji sindari jivik nandari sir, karem mas Taitusin a saweri nir. Ushirik or ihi jirin or heyeri os mas ji tiyarik a sawerik or misiri hom er nari sir. Er ji tiyarik or heyehe indik or taha anin or saweshihindak a misihi jirin amu rupshi mendenduwa. Mbeek a humblarari ambu nir. Mberem ushiwak? Os a saweri hom er siri jir. Nir mbeek ni mbafirimbanda ma ambu nir. Mashu ome nom jirin ni sawenda nir. ¹⁵ Os Taitus jihik or iri wolo, Avui Wasilakahi misokomek nombo wornan ji tiyakmbaha Taitusin ji rupshi mendehe aka jihik ji laha iri ri. Uhu mashu orhin armek misindiyari jir. Unda

osik orin erem ji uhundan or hishihi, jirin wavu orhik or owehe os mas jirin or rupshinda oson tikrihi warje mende nga jirin ormu rupshinduwa. ¹⁶ Uwa osik jir avak nombo worna nom er tiyakwa jir, karem wavu anhi mende nga a hishihi amu rupshi mendenduwa.

8

Korinik linda ma yan Judama ondon li hakmba li owendirsari

¹⁻² Jiasin hishindiya ma jirin, jirin nimu sawenduwa. Nomorawu wasilaka mende Jiasin hishindiya ma ol provins Masedoniak linda onдохик talari sir. Hako Avui Wasilaka lirin or rupshindari osik lirin jelyari ri. Ushirik li rupshi mendehe wavu lihi si usaharik Jiasin hishindiya ma anandin li jelyakmba yan owendirsari lir. Lir erndakava lir. Hako yan warje mende nga owendirsari lir. ³ Os erem li uri nombon kormbak jirin amu sawenduwa. Ya os li hari li rupshihi lihinjik li hishihi warje mende nga hari lir. Os li hakurik narin li tikrihi lal nga musha mendek li hari lir. ⁴ Uhu nirin kwambuk karem saweri lir, ♦Halanak nir er nga Avui Wasilakahi ma ol provins Judiak linnan ni jelyakwa nir, os Jiasin hishindiya ma ol sios anandik linda ondo li unda hom, ♦ karem saweri lir. ⁵ Nir ya nom li har, karem ni hishiri nir. Hako oso nom uri ambu lir, wahau. Avui Wasilaka li ukmba or mbanda hom masmas lihinjik sunguwavu lihin Wasilakan li hashihi mashi nihin er nga tiyari lir.

⁶ Eremhi lerawu oso angop mas Taitus jiji nindik or laha ihi nor halari sir, mbeek or larakori ambu sir. Unda osik indik ni mbashinak or ihi jirin or saumbornanak lerawu oson er ji larakokmba nimu hishinduwa. Unak man ji rupshinda nombo jihin li heyekmbahan. ⁷ Jir nombo jivin ji tiyaha Avui Wasilakan ji hishindiyaanda nombo jiji oso kwambuk nanda sir. Uhu mashi orhin krahak ji sawehe hishiyarinda nga ji naha lerawu orhin ji lakwak rupshinda jir. Uhu nirin er nga rupshinda jir. Unda osik lerawu os yan owendirsaha man jelyanda oson er nga wavu jiji mende nga ji rupshihi er ji laka.

⁸ Hako an mbeek lerawu kason ji lakmbaha na ukmisiwa ambu nir, wahau. Halanak ma anandi man li rupshihi lirin li jelyanda nombon a saweshinak ji misihi jir nga erem ji ukmbaha amu mbanduwa. Erem ji uwa nombo oso avak mukukwa sir, jir man wapnuku jihik owenda jir. ⁹ Wasilaka nihi Jisas Krai man or jelyandari nombo angop ji heyeri sir. Or mbele mbele mushak nandari ri. Hako nir amber or jivinakmbaha erndakava hom or naha tari ri. Ushinak Avui Wasilaka jirin armek or unak jipjip ji likmbahan. Uwa osik os jirin erem or unda hom jir nga erem man ji jelyaka.

¹⁰ Ter os yan ji owendirsanda nombo wavu anhik a hishiwan jirin amu sawekuwa. Asama kasai wolo ji rupshiri osik jir ma anandin ji jelyakurik ji hishihi sios anandi lerawu oson li la namber, jir masmas lerawu oson ji lai halari sir. ¹¹ Ji rupshihi yan ji hakmba hishiri jir. Unda osik

ter kolok lerawu oson ji larakoka. Ya mushak ji na nahi, mushak ji haka. Ya awar ji na nahi, awar ji haka. ¹² Avui Wasilaka os wavu mende jiji nga ji rupshihi ji hakwak ji hishiwan rupshinda ri. Os ya nga ji nawa ambu, Avui Wasilaka mbeek yan ji hakmbaha mbakwa ambu ri.

¹³ An mbeek ma anandin ji jelyakunak mbele mbele jihin ji harakoshihi jir nga ji frungukmbaha na mbawa ambu nir. Jir amber mbele mbele nga nakrembak ji nakmbaha amu hishinda. ¹⁴ Ter mbele mbele mushak ji nawa osik ma ol frunguwa ondon ji jelyaka. Undanak jir nga os ji frunguwa wolo ma ol mbele mbele mushak nawa ondo nga jirin li jelyaka. Erem ji ananjelyaha mbele mbele nga nakrembak ji naha ji lika. ¹⁵ Os jekamba Avui Wasilakahik li kayehendari hom.

◆Ma lal akwa warje nga laha tirsari lir. Lal lapndonom lahara tirsari lir. Hako ma ol akwa warje nga lahara tirsari ondo li ari mbeek akwa sumbuyambu lal wari ambu lir. Ma ol akwa lapndonom lahara tirsari nga erem. Lir mbeek akwa sainari ambu lir.◆ *Kisim Bek 16:18*

Pol Taitus len or mbashinak Korinik li ikmba or mbari

¹⁶ Avui Wasilakan armek amu mbanduwa. Os jirin wavu anhi mendek a owenda hom Taitusin or ushiwak or nga jirin ormu wavu orhik owenduwa. Uwa osik Avui Wasilakan armek amu mbanduwa. ¹⁷ Jihik indik or ikmbaha nimu mbanduwa. Hako orhinjik angop er nga nor

rupshi mendewa osik jihik ormu ikmba unduwa. ¹⁸ Ma nihi lar er nga ni mbashinak or nga ikwa vri. Ma oto sios amber hom mashi jivi Jisas Kraishin armek krahak or sawewak li misihi li rupshihi orin li hauowenda ri. ¹⁹ Hako mbeek mashin or sawenda nombo orokop nembes. Sios amber hom nirin or jelyakmbaha li kamahanda osik or nimu mbashiwak er nga induwa. Nir nga nor ihi yan ni laha provins Judiak ni ikwa nir. Lerawu os ni lawa hi Wasilakahin ni hauowekmbaha nimu landuwa. Uhu os wavu nihi mende nga man ni jelyakwak ni hishinda kormbak ni mukunak ma li heyekmbahan. ²⁰ Nir ya os ji owendirsandan yawur ni tolokwak ni hishinda nir. Las avak yan ni tolonda nombo oso ma li heyeye mashi kavan nirin li mbanda ngashi. ²¹ Mbeek Avui Wasilakahi misokomekop nombo wornan ni tiyanda ambu nir. Nombo worna os ni tiyanda ni mukushinak ma amber li heyekwak ni hishinda nir.

²² Uhu nihi ma lar er nga ni mbashiwak ormu frir nga induwa. Lerawu os or landan ni oweioweihewewa lerawu musha armek landa ma ri. Or hishiwa jir avak lerawu jivin lakwa jir. Karem or hishihi jirin wavu orhik or owehe jirin or jelyakmba ormu hishinduwa.

²³ Taitus angop ji heyenda ri. An nga nakrem shi sihi lerawun nakrem shi laha jirin shi jelyanda ma ri. Hako ma frijip ovro sios mbashiwak iwa ma vri. Frir lerawu Kraishin armek fri lawak ma li heyeye hi Kraishin li hauowenda ma vri. ²⁴ Uwa osik ma ondon armek ji uhu os lirin ji rupshinda nombo oson ji mukunak li

heyeka. Erem ji unak li heyeha li mbaka, ♦Ome sira. Pol nombo nombo os li urik or heyeha hi lihin or hauowenda hom osmu nawak nimu heyenduwa. ♦ Ushinak sios anandi ondo avak er nga li heyeka.

9

Jir Korinik linda ma ya ol Avui Wasilakahi man jelyakwan ji haka

¹ Jir angop mas Jisasin hishindiya ma ol provins Judiak lindsayan yan ji owendirsakmbaha hishiri jir. Unda osik mbeek mashi warje nga jirin na mbakwa ambu nir. ² Os man jelyanda nombo angop ji lakmba urik a heyeha provins Masedoniak a liri wolo hi jihin a hauowehe karem a saweri nir, ♦Asama kasai wolo provins Akaiak nanda yanga Korinik linda ondo ma anandin li jelyakmbaha wavu mende lihi nga li rupshihi angop yan owendirsari lir. ♦ Karem a mbarik sios Masedoniak fehe ma li misihi lir nga wavu lihi si usarik yan owendirsari lir. ³ Unda osik las avak Masedoniak fehe ondon a saweri mainombo hom ji unda ngashi ambu. Karem a hishihi mashi os lirin a sawenda hom er ji ukmbaha Taitus len a mbashiwak olmu induwa. ⁴⁻⁵ Las avak yan ji owendirsar namber, an nga Masedoniak fehe ma lal nga jihik ni ra heyeha avak a humblaranda ngashi. Unak jir nga ji humblara mendenda ngashi. Karem a hishihi Taitus len ni mbashiwak olmu jihik induwa. Li ihi jirin li jelyashinak ya os ji hakmbaha ji mbahandan ji owendirsarakoho ji hakmbahan.

Hako jirin a ukmisi flarnanak ya jihin ji owekwa nembes. Hako wavu jihi mende nga ji rupshihi ya jihin ji owendirsaka.

Os a rana wolo wavu jihi nga ji rupshihi yan ji haka

⁶ Karem ji hishika. Ma or akwa lapndonon kumbawa oto os or kumbawa hom lapndonon sanda ri. Ma or akwa mushak kumbawa oto os or kumbawa hom mushak sanda ri. ⁷ Uwa osik jir amber yawur ji hishiyarihi os ji hakwak ji hishiwa hom ji haka. Las avak ma jirin li ukmisiinak ji ufuhu ji hanan. Avui Wasilaka ma ol rupshihi wavu lihi nga hawa ondon rupshinda ri. ⁸ Or mbele mbele jivin warje nga nor hashinak mbele mbele nga mushak nakwa jir. Ushinak mbele las Avui Wasilakahi lerawun ji lakwa mbeek sainakwa ambu sir. ⁹ Avui Wasilakahi jekambak karem li kayehendari sir.

◆ Ma ol mbele mbelen erndakava ondon handa ma ondo akwa mushak kumbanda ma hom nanda lir. Lerawu jivi os li landa Avui Wasilaka mbeek or hishakwa ambu lir.◆

Buk Song 112:9

¹⁰ Avui Wasilaka akwa yelen or hawak nowek landa jir. Ushiwak akwa apsham apshamhi nowek ji laha anda jir. Uhunda hom mbele mbelen jirin or hahanda osik jir nga orhi ma ondon ji jelyaka. Ushinak nombo worna os ji tiyanda avak worna mendek er si naka. ¹¹ Avui Wasilaka mbele mbele mushak jirin handa ri. Unda osik jir nga mbele mbele mushak ma anandin ji haka. Ushinak ma ol ya ol ji owewan ni laha

ni hawa ma ondo Avui Wasilakan armesarmek mbakwa lir. ¹² Lerawu os erem ji lawa oso Avui Wasilakahi man si jelyashinak mbeek mbele las frungukwa ambu lir. Hako oso nom nembes. Warje nga Avui Wasilakan armesarmek mbakwa lir. ¹³ Os lirin ji jelyawa oso avak nombo worna os ji tiyawan korbak mukukwa sir. Uhu avak karem hishikwa lir, jir mashi jivi Kraishi indingan wornak tiyanda jir, karem hishikwa lir. Uhu mbele mbele musha ol ji hawan li heyehe hi Avui Wasilakahin hauowekwa lir. ¹⁴ Uhu karem hishikwa lir, waprupshi Avui Wasilakahi jihik hojenda sir, karem li hishihi jirin warje nga rupshikwa lir. Uhu jirnjik Avui Wasilakan li sawenak jirin armesarmek ukwa ri. ¹⁵ Os jikisi orhin nirnjik or hahanda oso mbele mbele jivi tos misambik fehen si tikrihi warje mende nga jivik nanda sir. Mberem ni mbandahi ambu sir. Unda osik Avui Wasilakan armesarmek nimu mbakuwa.

10

Pol ma ol hi orhin kavak nari manjik mashin or kayeri

¹ Ma lal anin karem mbafirimbanda lir, ♦Pol oto os nir nga nor liwa wolo nirin or ajehe mainalok mbanda ri. Hako os homek or liwa wolo mainkwambuk huli huliyik nirin mbanda ri. ♦ Hako an Pol, Krai orhinjik hi orhin or hakaowehe mainalok or sawenda hom an jirin erem a sawekwa karem. ² Ji auheyehe ji linak a raka. Las avak os jihik a rawa wolo jirin

mainkwambuk a sawenda ngashi. Mberem ushiwak? Ma lal karem mbanda lir, ♦ Nir ma misambik fehe li hishihi li landa hom ni landa, ♦ karem mbanda ma ondon mainkwambuk a sawekwa nir. ³ He, misambik nimu linduwa. Hako nir mbeek ma misambik fehe li hishihi awun li unda hom ni unda ambu nir. ⁴ Mbele mbele ol ni toloho awun ni unda mbeek misambik fehe ambu lir. Mbele mbele ondo Avui Wasilaka hahanda olik kwambu nga li naha Laulaka linyi os or falendan tlenda lir. ⁵ Nir ma ol mbafirikafirihi hi lihin lihinjik li hauowehe Avui Wasilakahi mashin mblarnaha hulaima nokopma Avui Wasilakahi mashin li misikwan pantlenda ma ondon mainkwambuk ni sawehe ni tolo wornanda nir. Ushinak os erem li hishinda nombo lihin li halaha Kraisin li hishindiya or hishinda hom li hishikmbahan. ⁶ Nir mashi os ni sawendan ji tiyarakokmbaha nimu nikishinduwa. Ushinak ma ol Kraishi mashin mblarnanda ondon ni mbanak hikriyok ihi likwa lir.

⁷ Jir mbeek yawur man ji heyehe mbanda ambu jir. Jir jihinjik jir Kraishi ma indinga, karem mbanda jir. Hako os armek nirin ji liheye nahi, os jir nanda hom nir nga erem Kraishi ma nir, karem nirin mbakwa jir. ⁸ Wasilaka kwambu os nirin or hari oso jirin ni saunjelyashinak orin ji hishindiya nombo jihi oso kwambuk si nakmbaha nirin hari ri, mbeek jirin ni unak kavak ji nakmbaha nembes. Uwa osik kwambu os nirin or hahanda oson ni hishihi hi nihin ni hauowe nahi oso mbeek ni suruwa ambu sir. ⁹ Avak ji mba, ♦ Ni ajelijisikmbaha Pol mashi kason

kayeri ri, ♦ karem ji hishinan. ¹⁰ Ma lal anin kavak karem mbanda lir, ♦ Os mashin jekambak or kayewa mainkwambuk or mbaha kayenda ri. Hako os nihik or taha mashin or sawewak ni misiwa wolo kandai hahanda mashi hom sawenda ri. Uhu mashin or sawewa wolo mbeek armek ni misinda ambu ri, ♦ karem mbanda lir.

¹¹ Ma ol erem mbanda ma ondo yawur karem li hishika. Os lir nga ni liwa wolo mashin ni sawewa os jekambak ni kayenda hom kwambuk er ni sawenda nir, karem li hishika.

¹² Nir mbeek ma ol yerkujihi hi lihin li hauowe mbanda ma ondo hom ni mbakwak ni hishinda ambu nir, wahau. Lir lihi ambek li anaoweiowei-heyeye karem mbanda lir, ♦ Nir ma anandin ni tikrihi jivi mendek ni nanda nir. ♦ Hako os erem li mbanda oso mbeek li hishiyarihi mbanda ambu lir. ¹³ Nir lerawu os ni lakmbaha Avui Wasilaka or hahandan ni rupshi mendehe ni landa nir. Uhu karem ni mbanda nir, ♦ Nir lerawu jivin ni landa nir. ♦ Hako nir mbeek wasilaka mendek yerkujihi hi nihin ni hauowenda ambu nir. Avui Wasilaka jihik ni ta, karem or mbari hom jihik ni taha lerawun ni lari nir. Unda osik lerawu jivin ni landa nir, karem ni mbanda nir. ¹⁴ Ma lal jihik li i namber, nir maifuk mashi jivi Kraishin ni laha ihi jir Korinik fehendan ni saweri nir. Unda osik ter os nimu jirin kwambuk mbanduwa. Erem ni uwa oso mbeek ma anandi landa lerawun ni angrasolanda ambu nir. ¹⁵ Nir mbeek ma anandi li lahanda lerawu yejen ni heye ni muku ni mba, ♦ Nir lahanda sir, ♦ karem mbaha hi nihin ni hauowenda ambu nir, wahau. Nir men lerawu

os Avui Wasilaka nirin or hahandan ni laha ni rupshinda nir. Ushinak Kraisin ji hishindiya nombo jihi oso kwambuk si nakmbaha nimu hishinduwa. Unak lerawu os jihi nindik ni landa er nga halanak wasilakak si naka. ¹⁶ Unak yanga jihin ni halaha mashi jivi Jisashin ni laha yanga homek ni sawe ikwa nir. Nir mbeek kuyanga os ma anandi angop mashi oson li sawehe lerawun li landa mishi orok lerawun ni lakwak ni hishinda ambu nir. Uhu nir mbeek lerawu os ma li lahanda yokon ni heyehe ni mba, ♦ Nir lahanda sir, ♦ karem ni mbaha hi nihin ni hauowekwa ambu nir, wahau.

¹⁷ Mashi Avui Wasilakahi karem mbahandari sir,

♦ Avak mahi hin ji hauowewa hala. Mbele mbele Wasilaka or uhundan ji hishihi hi orhi nom ji hauoweka. ♦ *Jeremaia 9:24*

¹⁸ Ji hishika. Ma ol lihinjik yerkujihi hi lihin hauowewa ma ondo Wasilakahi misokomek or heyewa men sembe mbanda ma lir. Hako os Wasilaka ma lalhi hin or hauowe nahi, lir or rupshinda ma lira.

11

Pol os or sinda nombo oso mbeek ma ol lihinjik lir aposel, karem mbanda ma sinda nombo nga nakrem nanda ambu sir

¹ Am ji halashinak a yerkujinda mashi lal a sawenak misikundaj? ² Avui Wasilaka ma amber hom orhi siyok li sikmbaha hishinda ri. Unda hom an nga erem amu hishinduwa. Jir amber

hom Kraisin ji tiyaka. Nokopminyongo os ruwol tava olo linda oso si hulasikwak li tlasanda hom Kraisin jirin or lakmbaha jirin ornjik amu tlasara. ³ Hako las avak hovo oto or mas Ivin mbafirimbashirik Avui Wasilakahi mashin si kumaifandari hom jirin or mbafirimbashinak Kraisin wapnuku jihi mendek ji owendan ji halaha orin ji kumaifanda ngashi, karem a hishi amu ajenduwa. ⁴ Ma lal angop jihik li ihi Jisashi mashin apsham sawenda lir. Uhu Masikome Avui Wasilakahi or mas ji lahandan ji halashihi masikome anandin ji lakmbaha mbanda lir. Uhu mashi jivi os mas ni sawerik ji misindiyandan ji halashihi mashi anandin ji misindiyakmbaha sawenda lir. Os erem li saweri wolo jir mashi lihin ji misikmbaha mambla arngalandari jir. Uwa osik jirnjik a hishihi amu ajenduwa.

⁵ Ji misi. Ma ol lihinjik li yerkujihi lir aposel kwambu ngashi, karem mbanda ma ondo mbeek anin li tikrihi hausinda ambu lir. ⁶ He, ome sira. An mbeek mashin armek a sawenda ambu nir. Hako hishiyarinda anhi krahak er nanda sir. Hishiyarinda os anhik nanda oso angop kormbak ni mukushihindak ji heyenda sir.

⁷ Angop ji heyenda nir, an mbeek mashi jivi Avui Wasilakahin jirin a sawenda nombo orok yan a landa ambu nir. Hi anhin a hakaoweshihi hi jihin a hauowekmbaha erem a unda nir. Os erem a uwa a suruwa os? Wahau. A suruwa ambu sir. ⁸ Sios ome lal yan anin li harik a laha jihi nindik lerawun a lari nir. Unda

osik ma lal li heyehé olmu mbar, ♦Pol sios ome lalhi yan or hirnyaha yanga Korinik lerawun or landu, ♦karem mbari lir. ⁹ Os jir nga na liri wolo mbele lal a frungundari nir. Hako mbeek anin ji jelyakmba na silindari ambu nir. Provins Masedoniak fehe ol Jisasin hishindiya ondo mu yan li owendirsaha li laharaha mbele mbele ol a frungurin anin jelyara. Os jirin a silikurin a halari karem. Las avak a silinak wavu jihi kavak si nanda ngashi, karem a hishihi os amu halara. Uwa osik ter sishihi iwa nga mbeek jirin yanjik a silikwa ambu nir. ¹⁰ Mashi omendinga Kraishi anhi si nanda osik omendingak jirin amu mbanduwa. Os erem a uwan a rupshinda nir. Uwa osik ma jir provins Akaiak fehe lar mbeek or mbanak os erem a uwan a halakwa ambu nir. ¹¹ Jirin a turaha os jirin yanjik a silikwan a halaw, karem jimu hishindu? Wahau. Avui Wasilaka os jirin a rupshiwani angop heyenda ri.

¹² Ma ol lihinjik lir aposel indinga, karem mbaha lihinjik yerkujinda ma ondo yanjik li siliwak ji handa lir. Uhu karem mbanda lir, lerawu os li landa nir landa hom li landa, karem li mbaha hi lihin hauowenda lir. Hako nir lerawu oson ni landa mbeek yanjik ni silinda ambu nir. Erem ni uhundanak os ni unda nombo oson li heyehé, li yerkujihi yan landa nombo oson li halakmbahan. ¹³ Ma ondo aposel indinga ambu lir. Lir men aposel Kraishi hom arndihi jirin mbafirimbanda lir. Unak lirin ji heyehé lir lerawu Kraishin landa ma, karem ji hishikmbahan. ¹⁴ Os erem li unda nombo oson ji heyehé ji lishnyamashnyawa hala.

Ji hishi, Laulaka orhinjik erem ensel Avui Wasi-lakahi hom arndinda ri. ¹⁵ Unda hom Laulakahi lerawun landa ma ondo erem nanda lir. Lir nombo wornan tiyanda ma hom arndinda lir. Hako lir kumak os erem li unda kava lihi wasan lakwa lir.

Pol aposel lerawun or laha nomorawu wasilakan kishari ri

¹⁶ Indik amu sawekuwa. A yerkujinda mashi lal a sawenak ji misihi avak ji mba, na ambarambasi mbaw, karem ji mbanan. Hako os ji hala nahi, hi anhin a hauowenda mashi kas a sawekwa nir. ¹⁷ Wasilaka mbeek erem a mbakmbaha or mbari ambu sir. Hako an ma or hi orhin hauowehe ferfar mbanda hom a mbakwa nir. ¹⁸ Ma mushak mbele mbele misambik fehendanjik yerkujinda lir. Unda hom an erem nanda mashin a sawehe hi anhin a hauowekwa nir.

¹⁹ Jir jihinjik jir hishiyarinda nga nanda, karem hishinda jir. Hako ferfar mbanda ma mashin li sawewan mambla arngalanda jir. Uwa osik an ferfar a mbawa mashin er nga ji mambla arngalaha ji misika. ²⁰ Ome sira. Jir ma ol aposel hom arndi tanda ma ondonjik lerawun landa mak nanda jir. Lir mbele mbele jihin li mbaha landa lir. Lir jirin li haimba handambaha ya jihin hirnyaha landa lir. Lir jirin mainkwambuk li mbashiwak os li mbawa hom er unda jir. Lir jirin esnerkonda lir. Hako jir os jirin erem li uwa oson rupshinda jir. ²¹ Jir mberem ji hishindu? An kwambu ngashi ambu onik a humblaraha jirin mbele mbelenjik a siliri ambu, karem jimu hishindu? Wahau te.

Os lir nombo wornan armek li tiyanda, karem ji hishinda nahi, an nga os erem a nanda nombon a sawenak ji misika. ²² Os lir Hibru ma, karem li mbanda nahi, an ngana. An Hibru^{11:22} ma indinga nira. Os lir Israelik fehe ma, karem li mbanda nahi, an ngana. An Israelik fehe ma nira. Os lir nirambara Abrahamhi, karem li mbanda nahi, an ngana. An Abrahamhi nira lar anira. ²³ Os lir Kraishi lerawun landa ma, karem li mbanda nahi, an ter mainkwambu indingak jirin a sawekwa karem. An Kraishi lerawun a landa ma indinga anir. Karem a mbawa ferfar mbanda hom amu mbanduwa. Hako orhi lerawun a landa nombo anhi oso os lir landan tikrihi wasilakak nanda sir. Unda osik ma anin hindi mushak li jihi krawuk owendari lir. Urik hindi mushak a hakuri ambek a nandari nir. ²⁴ Judama hindi 39-pelak anin amba amba li wormblashiri nir. Erem li ya uri hindi tostava yoko hom nari lir. ²⁵ Ma Romik fehe anin wanjekombek li jiri hindi nalmingrip. Nindi las li sunjakomloho li jishirik a hari nir. Hindi nalmingrip sip ol a lawu na iri ondo kavak si narik a faheye iri nir. Uhu nindi las niri tandi na faheye iri nir. ²⁶ Hindi mushak nombo homek a yandari nir. Uhu fa si rasarik a mburi wolo a uk aha tarmumarmuyandari nir. Ma kava anin li jikurik nandari sir. Judama nga Judama ambu ondo er nga anin li jikurik undari lir. Kolakak a yari wolo nga misamtelmbambak a yari wolo nga fak a yari wolo nga nomorawu laka laka mende anhi lawundari sir. Urik ma

---

11:21: Fl 3:5   **11:22**   **11:22:** Judama lir Hibru ma, karem mbanda lir.   **11:23:** Ap 16:23   **11:24:** Lo 25:3   **11:25:** Ap 16:22; 14:19

ol Jisasin hishindiyaanda ma hom arndindari ma ondo anin kavak nakurik undari lir. ²⁷ Urik lerawu havakava menden a laha nomorawun a kishaha kal a kremangrendari nir. Mbeek hindi mushak yawur a suknyandari ambu nir. Uhu hindi mushak akwan a frunguhu erenghambar a lindari nir. Uhu hindi mushak uksembe mendek narik jekapnashi anhi hatlayindari sir. Uhu os a nijirari wolo kousamba nga na nandari ambu osik a nijirandari nir. ²⁸ Nomorawu kando himi nom nembes. Mberem mberem a uhu sios anandi anandin a jelyashinak jivik livai naku, karem a hishihi niri tandi lerawu havakavan a landari nir. ²⁹ Sios ome las os si tlerakakmba urik a misiri wolo wawu anhi kavak er nandari sir. Os ma lal Jisasin hishindiyaanda man li jeikayerik li rakatukuyirik a misiri wolo a waplelenandari nir.

³⁰ Yerkujinda nombo mberem sivai nandu? Ma misambik fehe lir kwambu nga nanda lir, karem li sawehe yerkujinda lir. Hako an wahau. An kwambu nga na nanda ambu nir, karem a sawekwa nir. Unak li heyeye li mba, ♦Ome sira. Pol kwambu nga nanda ambu ri, ♦ karem li mbaka. ³¹ Avui Wasilaka Jisas Wasilaka nihi avoko orhi ria. Or heyewak omendingak amu mbanduwa. Hi orhi nom ermba ermbak ni hauoweka. ³² Yanga Damaskusik a i liri wolo king Aretasnjik lerawun landa ma oto or mbashirik awun unda ma anin li toloho krawuk li owekm-baha akayanga amber hom er li jiyirakori lir.

³³ Hako anin tiyanda ma lal serkawu wasilaka lasik anin li woloho serkawu oson kuvuk li tihi windok yanga hikriyok naman li tololik a rakaha

amu tulu ira.

12

Suknombo yok Avui Wasilaka mbele mbele mushak Polin or mukuri

¹ Mberem a uhu na yerkujiku? Halanak mbele mbele ol suknombo yok Avui Wasilaka anin or mukurik a heyenda nga kormbak or sawerik a misinda nga a sawekwa nir. Hako os erem a mbaha a yerkujiwa oso mbeek anin jelyakwa ambu sir. ² Mbele las os anhik talari asama 14-pela am li ishiwak mashi kason amu sawenduwa. Kraisa nga masamtenjek a nanda osik anhik talari sir. Oso karem. Avui Wasilaka anin or lalawuhu yanga heven os metenjek nanda orok or oweshirik a liri nir. Maome nga na lawuri on mo, masakome nom a lawuri on? Ma am te. Avui Wasilaka nom heyenda ri. ³ Maome nga na lawuri mbe mo masakome nom a lawuri mbe, ma am te. Avui Wasilaka nom heyenda ri. ⁴ Urik hevenik a lihi mashi os ma misambik fehe li misihi li sawekurin Avui Wasilaka pantlendarison amu misira. ⁵ Mashi os a misinda oson a sawehe na yerkujindahi nir. Hako erem a ukwa ambu nir. Os a yerkujikwa karem. An mbeek kwambu nga na nanda ambu nir, Avui Wasilaka anin or jelyanda oso nom a hishihi a yerkujikwa nir. ⁶ Anin or jelyashihindak lerawu wasilaka menden a landa nir. Unda oso angop ji heyenda osa. Unda osik os a yerkuji nahi, an mashi omendingan a sawenda osik jir mbeek, ♦Pol ambarambasihi mbaw, ♦karem mbakwa ambu jir. Hako mbeek yerkujinda mashin a sawekwa

ambu nir. Las avak erem a sawenak hulaima nokopma hi anhin metengnukuk men sembe li hauowenda ngashi. An a hishiwa hulaima nokopma mashi os a sawendan li misihi nombo nombo os a liyandan li heyehe anin yawur li heyekrahakorokmbaha amu hishinduwa.

Kwambu nihi mendek si nawa wolo Kraish kwambu orhi nihik si nashiwak ni sinda nir

⁷ Avui Wasilaka mbele mbele jivi hevenik nandarin or mukurik a heyeri nir. Hako las avak anhinjik a yerkujihi hi anhin a hauowenda ngashi, karem mbaha nomorawu os lame hom jindari las or halashirik maome anhik nari sir. Nomorawu oso lame hom maome anhin si jintlehendak ermbak si sishi tingayawa hom maome anhi a kavamisinda nir. Nomorawu oso Avui Wasilaka or halashiwak Laulaka anin ormu jeikayenda sira.

⁸ Hindi nalmingrip Avui Wasilaka nomorawu os lame hom jinda oson or laha ormbekmbaha wavu anhi mende nga na siliri nir.

⁹ Hako Wasilaka anin karem ormu sawera, **◆**Wahau. Nomorawu os lame hom jinda oson a laha ormbekwaambu nir. Waprupshi anhi os mihik nanda oso wasilaka mende sir. Uwa osik mbelenjik mi sainaha mi silindu? Ambehoma. Kwambu anhi a halashiwak ma ol kwambu ngashi ambun jip jelyanda sir, **◆** karem ormu mbara. Uwa osik a hishiwa kwambu Kraishi anin or jelyakwa osik an mbeek kwambu nga na nandaambu oson a rupshihi a yerkujikwa nir.

¹⁰ Uwa osik nomorawu apsham apshamhi os Kraishi lerawun a landa nombo orok si talawak a krehewa wolo

amu rupshinduwa. Uhu ma lal hi anhin kavak li mbawa wolo amu rupshinduwa. Uhu anin li kavak nakmba li uwa wolo nga a rupshinda nir. Mberem ushiwak? Os kwambu nga na nawa ambu wolo Krais anin or jelyashiwak kwambuk a sinda ona.

Pol ma ol Korinik lihi Jisasin hishindiyananda ondon or saumbornari

¹¹ An mbeek anhinjik mashi kason a mbawa ambu nir. An mbele las a undahi ambu, karem ji mbashihindak yerkujinda mashi kason amu mbanduwa. He, ome sira. An mbele las a undahi ambu nir, os Avui Wasilaka anin or jelya nahi ambu. Jir haimba handambanda aposel ondon ma anandin karem sawenda jir, ♦Tondo aposel indinga kwambu ngashi lir, ♦ karem sawenda jir. Hako jir mbeek anin erem mbanda ambu jir. Hako an lirin a tikrihi aposel indingak a nanda nir. ¹² Os jiji nindik a liri wolo lerawu havakan a laha mbele mbele apsham apshamhi nga ma undahi ambu ondo nga mushak a uri nir. A urik ji heyeri ondo olmu mukunduwa, an aposel indinga nira. ¹³ Os jir nga na liri wolo mbele ol sios anandik a undari hom a uri nir. Hako haimba handambanda aposel jirin li siliri hom mbeek akwa yanjik jirin a siliri ambu nir. Os erem a uri oso a sururi ambu nir. Hako kas karem a uhundan wapkava hishinda jir.

¹⁴ Hindi frijip angop jirin a ra heyeri nir. Unda osik ter indik a ra heyekwak a hishihi amu hundujenduwa. Os a rawa wolo an mbeek jirin

akwa yanjik a silikwa ambu nir. Jikisakri mbeek avoko nijava lihinjik li hishombashiowehe lerawun landa ambu lir. Avoko nijava nom jikisi lihinjik li hishombashiowehe lerawun landa lir. An mbeek akwa yanjik a rakwa ambu nir. Hako jirin a ra heyehe ni rupshikmbaha na rakwa nir. ¹⁵ An jirin wapnuku anhik a owenda osik ya mbele mbele ol anhik nanda ondo jirin a haha sunguwavu anhi mende er nga jirin a hakwa nir. Ushinak kwambuk ji sitambanakmbahan. An jirin erem wavu mende anhik a owenda nir. Hako jir mbeek anin erem unda ambu jir.

¹⁶ Hako lal jihi karem mbanda lir, ♦ Or mbeek ya mbele mbelenjik nirin kormbak silindari ambu ri. Hako or men nirin or haihanda owehe ya mbele mbele nihin tavasumlandari ri, ♦ karem mbanda lir. ¹⁷ Mberem ji hishindu? Ma ol a mbashirik jihik iri ma lihi lar mbele mbele jihin am mayam tavasumlarik ji heyeri or? Wahau. ¹⁸ Taitusin a saukaweshirik Jisasin tiyanda ma lar er nga nor laha iri vri. Taitus os jir nga nor liri wolo mbele mbele jihi lal am mayam tavasumlarik ji heyeri or? Wahau. Ji hishika. An nga or nga wavu namtaskop shi hishihi nombo namtas nom shi tiyanda shir. Uhu shir mbeek jirin yanjik shi silinda ambu shir.

¹⁹ Jir karem jimu hishindu? Mashi kava anin ji mbandan a misihi os erem jirin a unda kavan a namben kambenaha mashi kason jirnjik a kayew, karem jimu hishindu? Wahau. Nir Kraishi mak ni naha Avui Wasilakahi misokomek mashi kason nimu mbanduwa. Ushinak ma jir a

rupshi mendenda jir, os Kraisin ji hishindiyaanda nombo jiji kwambuk si nakmbahan. ²⁰ An jirin a hishihi amu holonduwa. Las avak jirin a ra heyewa mbeek os ji nashinak a heyeye na rupshikmba na hishiwa hom ji nanda ngashi ambu. Unak jir nga avak os anin ji heyekwak ji hishiwa hom a nanak ji heyenda ngashi ambu. Las avak a ra heyenak ji anaji anangriaha, mbele mbele mahin ji heyeye ji wapkava hishihi, ji wapelele-naha, malakamak ji nakmba ji hishihi, man ji hukwamainentle sawehe, man ji anasaufakaha ji mbaha, hi jihin jihinjik ji hauowekmba ji hishihi hulaima nokopman ji unak wavu musha mushak li hishinda ngashi. ²¹ Las avak jihik a ranak wavu jihin ji tormblehe kavakava ol mas ji undarin ji halanda ngashi ambu. Kavakava op mas ji undari karem, nokophirmbirihi hulatohakanda nombo nga wavu jiji si hasahasawak kavakavan ji unda nombo nga ovria. Las avak Avui Wasilaka halashinak os er ji uwan a heyeye misokome jihik a humblaranak wavu anhi nga avak kavak si nanda ngashi. Karem a hishihi masmas mashi kason jirnjik amu kayenduwa.

13

Jir Korinik linda ma jirin, Kraisin hishindiyaanda nombon ji auheyeka

¹ Hindi frijip jirin a ta heyeri nir. Hako ter indik jirin a ra heyekwak amu hishinduwa. Avui Wasilakahi mashi karem mbahandari osa,

◆Os ma lar mbele kava las or unak ji kotim ukwak ji hishi nahi, ma frijip mo nalmingrip os or uwan nakremkop li sawe nahi, mashi oso omek nakwa sir. ◆ *Lo 19:15*

Unda hom an nga erem. An angop hindi frijip mainkwambuk jirin a saweri nir. ² Os mas jir nga na liri wolo kavakavan undari ma ondo os erem li undarin li halakmba mainkwambuk a sawerik jir amber hom angop ji misiri sir. Ter homek a lihi indik mainkwambuk jirin amu sawenduwa. Unda osik os indik a rawa wolo ma ol kavakavan unda ondo amber hom mbeek mainalok a sawekwa ambu nir. ³ Uwa osik ji auheyeka. An Krai or sauhawak mashi orhin a sawenda nir. Hako jir karem mbanda jir, ◆Os Krai sauhawak mashi orhin mi sawenda nahi, wa mukunak ni heyehe avak ni mba, ◆Mir Krai sauhawak sawenda mir. ◆ ◆ Uwa osik avak ji heyekwa sir. Krai kavakava os ji undan or tolo wornawa wolo, kwambu orhi nga er or tolo wornakwa sir. ⁴ He, mas miandok orin li tiriri wolo ma li heyeri or kwambu nga nari ambu ri. Unda hom nir erem. Or nga ni sinda osik ma li heyewa nir kwambu nga ni nanda ambu nir. Hako Avui Wasilaka or mbarik or usaha ter ormu kwambu Avui Wasilakahik linduwa. Unda hom nir erem. Avui Wasilaka kwambu orhik nirin or jelyashinak nir nga jirin ni jelyakwa nir.

⁵ Ermba ermbak os Jisasin ji hishindiyananda nombo jihin jihinjik ji oweiweiheyeka. Os ji liyawa jihi oson mukunak ma li heye li mba, ◆Ma tondo Jisasin hishindiyananda ma tolir, ◆ karem

li mbaku mo wahau? Os ji mba, ♦ Jisas Krai
wavu nihik linda ambu ri, ♦ karem ji mba nahi,
jir mbeek nombo worna indingan tiyanda ambu
jir. Jir nombo wornan angop halawa jir.

⁶ Jirin a sawekwa karem. Yawur nirin armek
ji oweioweiheye nahi, nir os aposel indingak ni
nandan avak ji heyekwa sir. ⁷ Uhu Avui Wasi-
laka jirin or jelyakmbaha jirnjik orin ni sawenda
nir. Ushinak kavakava os ji undan ji halakmba-
han. Hako nir mbeek erem Avui Wasilakan ni
saweshinak or unak kavakavan ji halaha nombo
wornan ji tiyaha hi nihin ji hauowekmbaha ni
sawenda ambu nir, wahau. Jir nombo wornan
ji tiyakmbaha Avui Wasilakan jirnjik ni sawenda
nir. Hako nir mbeek os nir aposel indinga ambu,
karem ji mbandan ni hishinda ambu nir. ⁸ Ji
hishika, os mashi omendingan ni kumaifa nahi,
mbele las ni undahi ambu nir, wahau. Hako nir
mashi omendinga oso kwambuk er si nakmbaha
ni hishihi lerawun ni la nahi, mbele mbele amber
ni undahi nir. ⁹ Nir os ma li heye li mba, ♦ Tondo
kwambu ngashi ambu lir, ♦ karem li mba nahi,
wa mberem uwana. Hako jir kwambuk er ji
sishinak ni rupshika. Nir ermaba ermbak Avui
Wasilakan ni sawenak jirin or jelyashinak Jiasin
ji hishiowenda nombo jihi nga ji liyawa jihi
nga jivi mendek er si nakmbaha ni sawenda
nir. ¹⁰ Wasilaka lerawu orhin a lakmbaha anin
kamari ri. Uhu kwambu orhin anin hari ri.
Las avak a ra heyenak kavakava nindik er ji
linak a heyehe mainkwambuk jirin a mbanda
ngashi, karem mbaha jekamba kason masmas

amu kayenduwa. Ushinak kavakavan er ji halaha ji linak a rakmbahan. Jirin a tolo wornakmbaha Wasilaka kwambu oson anin hari ri, mbeek jirin kavak a nakmba nembes.

¹¹ Jiasin hishindiyananda ma jirin, mashin a sawerakokwak amu mbanduwa. Kavakavan ji halaha jivijivikop ji lika. Mashi anhi kason ji misika. Uhu wavu namtaskop ji hishihi jihi ambek nakrem ji anafaha ji lika. Ushinak Avui Wasilaka or waprupshi nga waphimbiji nga hojenda oto jir nga nor sika.

¹² Jihi ambek ji anamakshitakshika. Ma amber Jiasin hishindiyananda ma ol an nga ni linda ondo olmu jirin wesambasan handuwa. ¹³ Wasilaka nihi Jisas Kraiss waprupshi orhi nga Avui Wasilaka jirin wapnuku orhik or owenda oso nga Masikome orhi nga jihik er si sika. Unak Masikome or jelyashinak anafa jip likwa jir. Unda kasira. Ambehoma.

Mashi Avui Wasilakahi
The New Testament in the Mende Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Mende long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Mende

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

fb64f048-1609-51b3-bdee-648d1b3723fe